

УДК 331.5

DOI: 10.31733/17-03-2023-500-501

Олександра НЕСТЕРЦОВА-СОБАКАРЬ
доцент кафедри цивільно-правових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ПРОБЛЕМА БЕЗРОБІТТЯ ТА ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ ЯК ЗАГРОЗА НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ КРАЇНИ

У всі часи однією з найважливіших функцій влади було забезпечення національної безпеки, яка передбачала збереження цілісності держави, її територіальних кордонів, готовність до відображення будь-яких зовнішніх і внутрішніх посягань на стабільність та правопорядок. За таких умов влада та відповідні інституції громадянського суспільства традиційно звикли спиратися на силові структури, сучасні засоби масового ураження супротивника і низку інших атрибутів. На перший погляд, серед них не відразу зрозуміла роль соціальних індикаторів, як одного з інструментів забезпечення безпеки держави.

В нинішніх умовах розвитку української держави у всіх сферах життєдіяльності людини та суспільства спостерігається поява нових ризиків та загроз, які необхідно брати до уваги при розробці цільових державних програм та подальшому їх здійсненні, спрямованих на забезпечення національної безпеки країни. В першу чергу мова йде про безробіття, що складає одну із суттєвих загроз соціальній стабільності та прямо впливає на стан підтримання національної безпеки країни.

Це соціальне явище викликає особливу тривогу внаслідок того, що протягом декількох років безробіття має масовий та застійний характер. Причинами безробіття можуть бути: структурні зрушення в економіці, що виражаються в тому, що впровадження нових технологій, обладнання призводить до скорочення надлишків робочої сили; економічний спад або депресія, які змушують роботодавців знижувати потребу в трудові ресурси; сезонні зміни в рівні виробництва в окремих галузях економіки та ін. Негативний характер безробіття пов'язаний з невдоволенням громадян, і, як наслідок, із збільшенням можливості виникнення соціальних вибухів, а також розростання тіньового сектора економіки. Більше того, безробіття збільшує навантаження на працюючих громадян шляхом перенесення ними витрат за змістом соціально вразливих категорій (інвалідів, незаможних громадян тощо).

За даними офіційної статистики, рівень безробіття України за останнє десятиліття був вкрай високим. У наукових дослідженнях, що стосуються розробки переліку індикаторів економічної безпеки та їх порогових значень, рівень безробіття, що перевищує позначку 5 % економічно активного населення, що свідчить про наявність загрози економічної безпеки у соціальній сфері. В останні роки рівень безробіття перевищує критичну величину.

Безробіття впливає не лише на злочинність в Україні, але й на такі дестабілізуючі фактори національної безпеки, як поширення алкоголізму та наркоманії. Люди, які стають залежними від наркотиків та алкоголю, і здійснюють більшість злочинів в Україні, оскільки, як безробітні, не мають грошей для забезпечення себе наркотичними засобами. Утворюється замкнуте коло, яке спричиняє небезпеку для суспільства. Наркоманія в Україні – це загроза національній безпеці, в Україні відображається для суспільства статистикою. Її обсяг в Україні точно не обліковано: кількість неврахованих наркоманів не знає ніхто. В Україні її масштаби збільшуються на 8 % за рік – тенденція, одна з найвищих у світі. 70 % наркоманів – молодь до 25 років. Жіноча наркоманія в Україні у відсотковому співвідношенні найвища в Європі. Наркоманія в Україні впливає (і в майбутньому цей вплив зросте) на негативну демографічну ситуацію [1].

В Україні на сьогоднішній день 4,7 млн. громадян перебувають у пошуку роботи і не можуть її знайти. Національний банк України оцінює рівень безробіття у 30 %. Це означає, що 4,7 млн. українців перебувають у пошуку роботи і не можуть її знайти. Ці цифри складаються з 2,7 млн осіб за межами України, які хочуть повернутися зараз і почати працювати, і 2 млн – усередині країни. Значним викликом є виїзд за кордон мільйонів

українців, які були активно залучені до української економіки [2].

Діяльність із забезпечення національної безпеки зводиться, головним чином, до протидії загрозам, серед яких внутрішній загрозою для держави по праву є безробіття, що справляє серйозний руйнівний вплив на соціально-економічну сферу країни.

Серед основних факторів, що сприяють зростанню рівня безробіття, слід назвати:

- по-перше, структурні невідповідності профілю випускників потреб ринку праці, відсутність наукового прогнозу у пропозиції кваліфікованих кадрів;
- по-друге, невідповідність рівня кваліфікації випускників вимогам роботодавців;
- по-третє, зниження практичних навичок за здобутою професією у молодих спеціалістів;
- по-четверте, низька зарплата у молодих спеціалістів;
- по-п'яте, небажання та відсутність можливості навчання молодих спеціалістів на виробництві, неприховане ігнорування роботодавцями соціальних прав молодих фахівців;
- по-шосте, помилковий чи кон'юнктурний вибір професії, спеціальності тощо.

Отже, зниження рівня безробіття сприятиме економічному зростанню України, однак подолання цієї проблеми потребує впровадження комплексу рішень, починаючи від адекватного професійного спрямування при підготовці спеціалістів у навчальних закладах, закінчуючи проведенням масштабних економічних реформ, залученням інвестицій та створенням робочих місць в галузях з високим технологічним рівнем. Серед іншого доцільним також є:

- створення державної системи підготовки та перепідготовки кадрів за пріоритетними напрямками з урахуванням інноваційного розвитку економіки країни;
- вироблення комплекс заходів щодо закріплення та стимулювання насамперед, молодих робочих кадрів, особливо у складних галузях економіки;
- забезпечення сприяння органами влади та інституціями громадянського суспільства у молодіжних ініціативах, пов'язаних із створенням нових робочих місць;
- забезпечення якості вищої освіти, відновлення престижу та актуальності навчання прикладним кваліфікаціям, прив'язання їх до конкретних технологій, представлених на ринку праці;
- перенесення центру тяжкості соціальної політики у сферу праці, забезпечення зайнятості працездатного населення, створення умов для професійного розвитку працівників, справедливої оплати праці та гарантованого доходу, соціального захисту інтересів працівників;
- розробка заходів підтримки молодих працівників, які опинилися у статусі «безробітний»;
- залучення до реалізації програм підготовки та перепідготовки громадян, які втратили роботу, великого бізнесу та корпорацій; розробка програм та пошук реальних механізмів їх реалізації, спрямованих на сприяння зайнятості працездатних громадян, підвищення їхньої мобільності та конкурентоспроможності на російському ринку праці;
- прийняття нарешті нового Трудового кодексу України (або принаймні Закону України «Про працю»), у тому числі введення в юридичну площину багатьох понять із усталених ділових практик, наразі не захищених правовими механізмами.

1. Галайко Н. В., Столяренко О. О. Безробіття як загроза соціальній безпеці. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. 2015. № 2. С. 29-36.

2. Стало відомо, який рівень безробіття зараз серед українців. URL: <https://www.slovoi.dilo.ua/2023/01/17/novyna/suspilstvo/stalo-vidomo-yakyj-riven-bezrobittya-zaraz-sered-ukrayincziv>.